

LÄNSSTYRELSENA I GÄVLEBORGS OCH DALARNAS LÄN

Landsbygdsnytt

Nr 3 - 2025 Årgång 24

Här firas 30 år av ekologisk mjölkproduktion.

Foto: Ida Lind.

Med kraft för
ekomjölken
i 30 år

Psykisk ohälsa
hos lantbrukare

Nu inventeras
de stora rovdjuren – så kan
du hjälpa till

Fäbodveckan
uppmärksammar
fäbodbruket

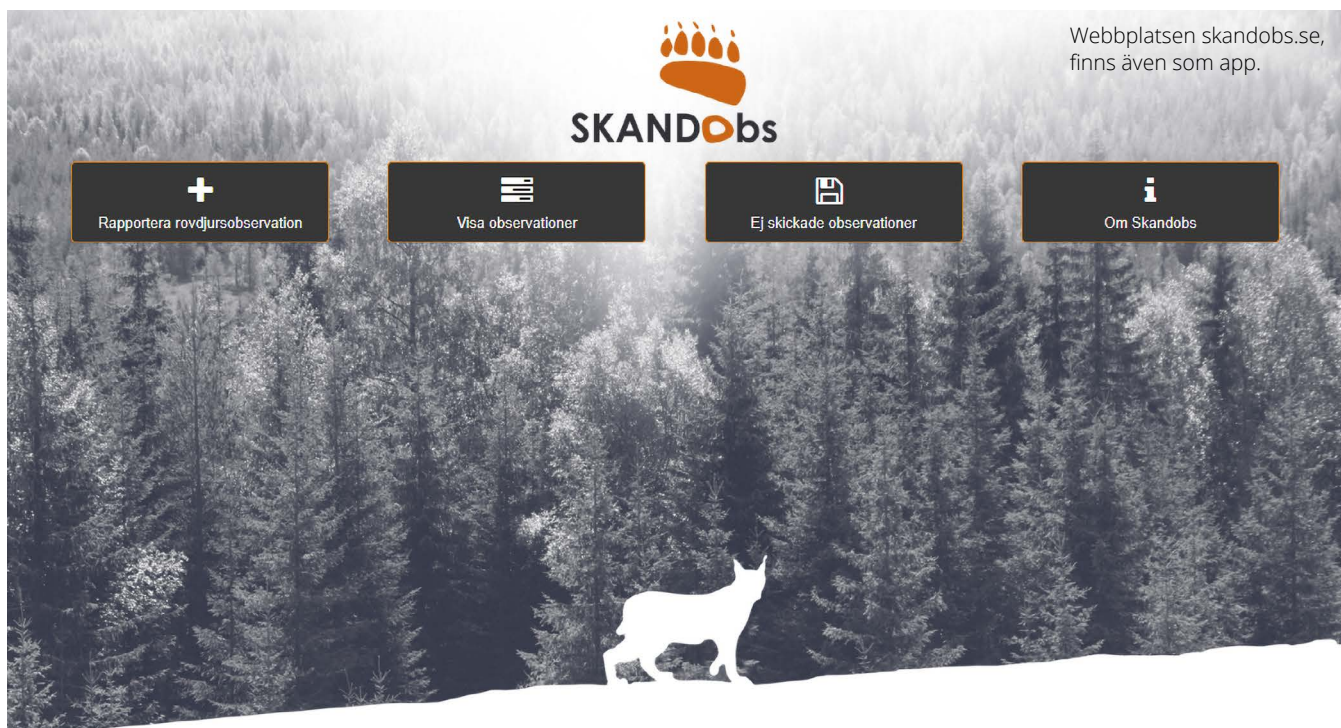

Foto: Skärmdump, www.skandobs.se.

Nu inventeras de stora rovdjuren – så kan du hjälpa till

De stora rovdjuren inventeras årligen i Sverige, undantaget är björnar som inventeras ungefär vart femte år. Syftet med inventeringen är att kartlägga antalet rovdjur och var i länet de finns. Kunskap om hur många rovdjur det finns och var de rör sig är viktigt underlag för länsstyrelsens olika beslut, bland annat vid beslut om licensjakt eller vid framtagandet av skötsel- eller förvaltningsplaner för älg.

Just nu pågår inventeringen av varg, lodjur och järv i Sverige. I inventeringen är allmänhetens rapporter om rovdjursspår viktiga för att få så heläckande inventering som möjligt. Du kan även bidra med värdefull information om du fångar rovdjur på bild med din övervaknings- eller åtelkamera. Ett enkelt sätt att rapportera bilder eller rovdjursobservationer är att använda SkandObs, som är en e-tjänst där vem som helst kan rapportera sina observationer av björn, järv, lodjur eller varg. SkandObs finns för webbläsare (www.skandobs.se) och som kostnadsfri app till Android- eller iOS-enhet. Om du inte särskilt anger att observationen bara ska visas för länsstyrelsen blir observationen synlig för andra i SkandObs när du rapporterat. Har du inte möjlighet att använda SkandObs kan du kontakta din länsstyrelse och rapportera vad du sett.

Länsstyrelserna ansvarar för att inventera de stora rovdjuren. Inventeringsarbetet genomförs i huvudsak genom spårningar på snö och ofta är det just via tips från allmänheten som rovdjuren kan spåras och dokumenteras. Inventeringsresultatet blir sedan ett viktigt underlag för uppföljning av nationella och regionala mål för landets rovdjursstammar.

Dalarna
Ellinor Theorin
010-225 04 67
ellinor.theorin@lansstyrelsen.se

Gävleborg
Simon Viklund
010-225 15 05
simon.viklund@lansstyrelsen.se

Länsstyrelsen
Dalarnas län

Länsstyrelsen
Gävleborg

REDAKTION: Jenny Larsson, Håkan Mowitz, Anders Johansson, Kristin Larsson, Sarah Lagerberg, Sandra Wahlund, Simon Viklund, Martin Lirén, Markus Abrahmsén, Kristina Homman, Anna Maria Sjöblom Östlund, Kim Fegraeus, Anna Lundqvist, Anna Wikström, Irené Svedjelöv.

ANSVARIG UTGIVARE: Jenny Larsson

LAYOUT: Confetti AB | **TRYCK:** Ljungbergs Tryckeri i Klippan AB
UPPLAGA: 4 400 ex

ADRESSÄNDRINGAR OCH PRENUMERATIONER:
Gisela Kayal, 010-225 02 48, gisela.kayal@lansstyrelsen.se

Landsbygdsnytt finns även digitalt på våra hemsidor.

Medfinansieras av
Europeiska unionen

Fäbodveckan uppmärksammar fäbodbruket

Fäbodveckan är ett arrangemang som varje år uppmärksammar traditionen med fäbodar och fäbodbruk. Här går klimatsmart matproduktion hand i hand med biologisk mångfald och värnandet av viktiga kulturer och kulturmiljöer.

Idag finns ett stort intresse från allmänheten att besöka en fäbod. Här fyller fäbodveckan en viktig funktion. Fäbodveckan firas, förutom i Gävleborg och Dalarna, även i fäbodlänen Väster-norrland, Jämtland och Värmland. Det årligen återkommande arrangemanget ger en möjlighet att utforska och hylla fäbodbruket. I Gävleborg och Dalarna finns flera aktiva fäbodpar som under fäbodveckan öppnar sina dörrar för att välkomna besökare.

IMMATERIELLT KULTURARV

I början av december 2024 upptogs fäbodkulturen på UNESCO:s lista över mänsklighetens immateriella kulturarv. Enligt svenska Unescorådet är immateriellt kulturarv traditioner, seder och bruk, som har överförts mellan generationer. För fäbodbruket innebär det allt från djurhållning till livsmedelsproduk-

tion, markförvaltning, hantverk, musik, berättande och ritualer. Det är en tradition som formar landskapet och bidrar till den biologiska mångfalden. Genom fäbodveckan vill länsstyrelserna i fäbodlänen bidra till att kulturarvet lever vidare.

FÄBODVECKOR I GÄVLEBORG OCH DALARNA

I Gävleborg genomfördes fäbodveckan för tredje året i rad. Årets fäbodvecka gick av stapeln 29 juni till 6 juli. I år medverkade 16 fäbodpar, från Dalälvsområdet i söder till Nordanstig i norr och från kustfäbodpar i öster till Ljusdals och Ovanåkers fäbodskogar i väster. Det var även aktiviteter på andra platser än fäbodpar, till exempel Hälsingegårdar och bygdegårdar, vilket var glädjande då det möjliggör för ännu fler att delta.

Fäbodveckan i Dalarna genomfördes i samarbete mellan Länsstyrelsen Dalarna, Dalarnas Fäbodbrukarförening och Ärteråsens kulturförening. Aktiviteterna genomfördes på Ärteråsens fäbod i Rättviks kommun den 14 till 20 juli. Utöver de aktiviteterna pågick det även mindre arrangemang på sju andra fäbodpar i Dalarna.

Fäbodveckan möjliggör för allmänheten att få uppleva fäbodlivet och få en djupare förståelse för våra djur och vår historia.

Gävleborg
Anders Johansson
010-225 14 46
anders.s.johansson@lansstyrelsen.se

Dalarna
Sarah Lagerberg
010-225 02 42
sarah.lagerberg@lansstyrelsen.se

Fäboden Vallenbodarna i Gävleborg. Fjällkor vid Ärteråsens fäbodpar i Dalarna. Fjällko på fäboden Nedervallen i Gävleborg. Getter på fäboden Svedbovallen i Gävleborg. Förevisning av smide på fäboden Vallenbodarna i Gävleborg.

Foto: Anders Johansson, Sara Danvind och Ärteråsens kulturförening.

AKTUELLT INOM JORDBRUKARSTÖD

UTBETALNINGSPÅN FÖR JORDBRUKARSTÖD STÖDÅR 2025

DELUTBETALNING

Med början 14 november 2025 kommer delutbetalning att ske för kompensationsstödet, miljöersättning för skyddszoner och miljöersättning för betesmarker och slåtterängar. Andelen som betalas ut är 85 procent av ansökt stödbelopp.

Till följd av uppföljningen av jordbruksmark är det möjligt att göra vissa ändringar i SAM-ansökan till och med 31 oktober. Det medför att delutbetalningen sker i november eftersom ändringarna behöver hanteras innan beslut om delutbetalning kan fattas.

SLUTUTBETALNING

Årets slututbetalningar kommer att påbörjas under november och december 2025 samt januari 2026.

I tabellen ser du den utbetalningsplan som Jordbruksverket och länsstyrelserna gemensamt tagit fram. Observera att tabellen visar det datum då utbetalningarna tidigast kan börja. En del utbetalningar tar längre tid att hantera, till exempel på grund av att en kontroll gjorts eller att det funnits avvikelser i uppföljningen av jordbruksmark.

UTBETALNINGSPÅN FÖR JORDBRUKARSTÖD 2025

Stöd	Delutbetalning påbörjas	Slututbetalning påbörjas
Gårdsstöd		12:e december
Stöd till unga jordbrukare		12:e december
Nötkreatursstöd		12:e december
Ersättning för ekologisk produktion		12:e december
Ersättning för precisionsjordbruk planering		12:e december
Ersättning för kolinlagring och minskat kväveläckage		12:e december
Kompensationsstöd	14:e november	Januari år 2026
Miljöersättning för skyddszoner	14:e november	Januari år 2026
Miljöersättning för skötsel av betesmarker och slåtterängar	14:e november	Januari år 2026
Miljöersättning för skötsel av våtmarker och dammar		12:e december
Miljöersättning för fåbodar		12:e december
Miljöersättning för hotade husdjursraser		12:e december
Djurvålfärdersättningar		12:e december
Nationellt stöd (potatis-, bär- och grönsaksodling, smågrisproduktion och gethållning)		21 november

Rundbalar på åker.

NYHETER INOM GRUNDVILLKOREN

Grundvillkor är regler och villkor som du som stödsökare måste följa för att få utbetalning av stöd. Det kan gälla till exempel växtskydd, djurskydd och växtföljd.

GRUNDVILLKORSELEMENT – SKYDD AV LANDSKAPSELEMENT

Fram till år 2025 har villkoret för grundvillkorselement gällt i delar av landet, men från och med år 2026 kommer villkoret gälla för hela landet. Villkoret grundvillkorselement är en så kallad norm. Normer är miljö- och klimatrelaterade grundvillkorsmål som alla EU:s medlemsländer måste nå upp till och som finns uppräknade i EU:s regler för den gemensamma jordbrukspolitiken.

Genom att följa villkoret grundvillkorselement bidrar du till att bevara livsmiljöer för vilda djur och växter. Till grundvillkorselement räknas småvatten, solitärträd, öppna diken och stenmurar. Småvatten är en mindre yta som är vattentäkt eller fuktig året runt. Solitärträd är ett ensamt stående lövträd med stor krona och som inte står i kanten på din åker. Elementen får inte skadas, förstöras eller tas bort. Om du vill ta bort ett småvatten, dike eller stenmur måste du söka om dispens hos länsstyrelsen. Detta eftersom elementen är skyddade genom biotopskyddet.

När SAM Internet öppnar för SAM-ansökan 2026 kommer elementen vara synliga i kartan. Om något element är

felaktigt inritat eller saknas finns det möjlighet att lämna en kommentar eller rita in det. Elementen kommer ingå i den stödberättigande blockarealen, därför kan många block få en ny areal i SAM-ansökan 2026. De element som ingår är de som finns på åkermark. Med åkermark avses åkermark i växtföljd, permanenta grödor och permanent gräsmark på åkermark. Element på betesmarker och slätterängar hålls utanför villkoret. Eftersom en del block kommer ha en ny areal kommer du som berörs att behöva uppdatera dina block och skiften i SAM Internet innan du skickar in ansökan 2026.

GRUNDVILLKORET FÖR VÄXTFÖLJD

Grundvillkoret för växtföljd gäller inte om du uppfyller något av följande undantag:

- Din verksamhet är certifierad för ekologisk produktion.
- Du har mindre än 10 procent åkermark (permanent gräsmark och grödor borträknat).
- Mer än 75 procent av din åkermark är vall, mark i träda, odling av baljväxter eller en kombination av dessa.
- Mer än 75 procent av din jordbruksmark är vall, permanent gräsmark på åkermark och/eller betesmarker och slätterängar.

Du kan se om din mark räknas som permanent gräsmark i SAM Internet. Grödor som är undantagna från grundvillkoret för växtföljd är till exempel vall, träda, grönsaker, skyddszon och fruktodlingar.

Inom grundvillkoret för växtföljd finns det två villkor:

- Skiften motsvarande 33 procent av arealen måste byta gröda varje år.
- En ettårig gröda inte får odlas mer än tre år i rad.

Eftersom grundvillkoret för växtföljd började gälla 2023 blir 2026 första året som en avvikelse mot att en ettårig gröda odlats tre år i rad kan ge avdrag. Det är därför viktigt att du ser över växtföljden så att samma ettåriga gröda som odlades 2023–2025 inte odlas igen 2026.

Från år 2026 kommer det att vara möjligt att uppfylla villkoret för växtföljd genom gröddiversifiering. Det innebär att om du har mellan 10 och 30 hektar måste du odla minst två grödor. Den största grödan får uppgå till max 75 procent av arealen. Om du har mer än 30 hektar uppfyller du villkoret om du odlar minst tre grödor. Grödan som du odlar mest av får uppgå till max 75 procent av arealen. De två grödor du odlar mest av får tillsammans som mest uppgå till 95 procent av arealen.

ELEKTRONISK ID-MÄRKNING AV NÖTKREATUR OCH LAMM

Enligt en överenskommelse mellan svenska köttföretagen och de största slakterierna i Sverige ska lamm och kalvar märkas med en elektronisk öronbricka från och med 1 januari 2026. Om du märker dina djur med ett elektroniskt öronmärke i ett öra ska det alltid finnas en vanlig öronbricka som är godkänd av Jordbruksverket i det andra örat. Du får alltså inte enbart märka djuren med elektroniska öronbrickor.

Dalarna
Emilia Olsson
010-225 02 46
emilia.olsson@lansstyrelsen.se

Gävleborg
Pernilla Månsson
010-225 14 44
pernilla.mansson@lansstyrelsen.se

Så får du rätt i ditt hästpass

En av de kontroller som länsstyrelserna har ansvar för är kontroll av hästpass. Det innebär att passen ska finnas tillgängliga i anslutning till hästen samt att de är korrekt ifyllda och uppdaterade.

Kontrollen utgår från smittskyddslagstiftningen, där syftet är att säkerställa att hästar är korrekt identifierade och registrerade, vilket i sin tur är av vikt för att hantera smittsamma sjukdomar, spåra läkemedelsbehandlingar och upprätthålla djurvälstånd. Tyvärr är det vanligt att det vid hästpasskontroller upptäcks brister.

LIVSMEDELSSTATUS

Det är viktigt att komma ihåg att alla hästar enligt lag betraktas som livsmedel tills de av någon anledning tagits ur livsmedelskedjan. Livsmedelsstatusen i hästpasset anger alltså om hästen får användas för livsmedelsproduktion eller inte. Det är hästägarens ansvar att se till att denna uppgift är korrekt och uppdaterad, särskilt om hästen har behandlats med läkemedel som innebär livstidskarens.

UPPDATERAD KASTRATIONSSTATUS

Ett vanligt fel är att valacker fortsatt står registrerade som hingstar i den centrala hästdatabasen, trots att hästen varit kastrerad i många år. Felaktig kastrationsstatus kan skapa problem vid tävlingar och vid försäljning. När en häst kastreras ska uppgifterna uppdateras både i passet och i den centrala hästdatabasen.

AVLIDEN HÄST

När en häst avlider ska passet returneras till den utfärdande organisationen. Detta missas ofta och leder då till att avlidna hästar fortfarande står registrerade som levande i systemet. Det är viktigt att hästägare skickar in passen så snart en häst har avlidit för att hålla registret uppdaterat.

INFORMATION OM LÄKEMEDELSBEHANDLINGAR

Veterinärer är skyldiga att föra in information om läkemedel med livstids- eller sex månaders karens i hästpasset, men detta missas ofta. Veterinären får

inte behandla hästen med sådana läkemedel om passet inte finns tillgängligt.

Du som hästägare bör säkerställa att veterinären dokumenterar sina behandlingar korrekt i passet och att livsmedelsstatus uppdateras i den centrala hästdatabasen. Veterinären ska också lämna ett behandlingsbevis. Det är viktigt att veta att detta inte alltid innehåller all information som behövs, när det gäller reglerna kring livsmedelsproduktion. Som djurägare behöver du alltså ha kunskap om vad som krävs när det gäller detta.

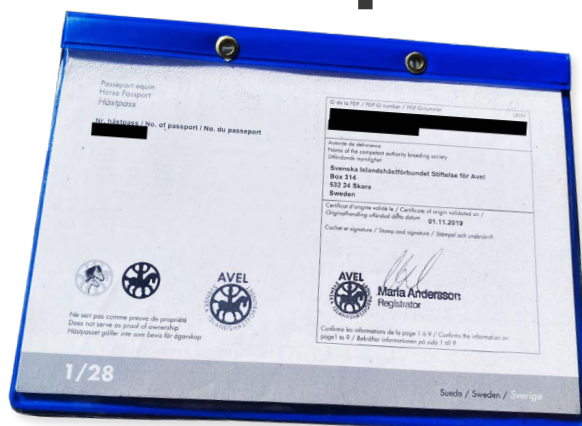
Enligt Läkemedelsförordningen ska följande finnas dokumenterat:

- Datum då läkemedlet först gavs till hästen.
- Läkemedlets namn.
- Den läkemedelsdos som givits.
- Namn eller företagsnamn på förskrivaren samt dennes adress.
- Bevis på hur läkemedel som används har förvärvats, exempelvis kvitto, recept, behandlingsbevis.
- Identitet för den eller de hästar som behandlats.
- Den förskrivande veterinärens namn och kontaktuppgifter.
- Karenstid, även om karenstiden är noll.
- Behandlingstidens längd.

Utöver ovanstående, ska djurhållaren även registrera följande uppgifter:

- Diagnos eller annan orsak till behandlingen.
- Klockslag för behandlingen (om karens kortare än 24 timmar).

Dokumentationen ska sparas i minst fem år och kunna visas upp vid eventuell kontroll.

Ett hästpass.

AVSAKNAD AV HÄSTPASS

En av de vanligaste bristerna är att hästen saknar ett giltigt pass, alternativt att passet inte finns tillgängligt vid kontroll. Alla hästar inom EU måste ha en identitetshandling i form av ett hästpass, vilket ska finnas tillgängligt vid all förflyttning. Det är därför viktigt att alltid ha passet med sig när hästen transporteras eller deltar i evenemang.

REGISTRERING AV HÄST ELLER ANLÄGGNING

Under 2021 introducerades krav på registrering av hästar och anläggningar i syfte att förbättra smittspårning och bekämpa sjukdomar. Den som är ansvarig för en anläggning med hästar ska se till att anläggningen är registrerad hos Jordbruksverket. Alla hästar som bor på anläggningen ska vara registrerade på anläggningen. För att det ska vara möjligt måste hästägaren se till att hästen har ett godkänt pass.

SAMMANFATTNING

Alla hästar, oavsett ålder och ras, ska ha hästpass. Passet är en ID-handling och säkrar att läkemedel inte hamnar i våra livsmedel samt bidrar till att förebygga och hindra smittspridning. För att undvika problem i hästpasskontrollen bör hästägare regelbundet gå igenom passets uppgifter och att passet är i gott skick.

Gävleborg
Markus Abrahamson
010-225 14 97
markus.abrahamson@lansstyrelsen.se

Dalarna
Janna Nises
010-225 04 71
janna.nises@lansstyrelsen.se

Tillstånd för hästverksamhet

Bedriver du verksamhet med hästar? Då kan du behöva tillstånd från länsstyrelsen. Den som i större omfattning eller inom en ekonomisk verksamhet håller, föder upp, säljer, hyr ut eller tar emot andras hästar, behöver tillstånd för detta.

Till omfattande verksamhet räknas:

- Du som håller 10 eller fler hästar äldre än 24 månader.
- Du som föder upp fyra eller fler föl per år.
- Du som säljer fyra eller fler hästar per år från egen eller annans uppfödning.
- Du som hyr ut fyra eller fler hästar per år.
- Du som förvarar och utfodrar fyra eller fler hästar per år (till exempel om du tar emot hästar för inackordering).

Uppfyller du en eller flera av ovanstående punkter behöver du tillstånd, oavsett om verksamheten räknas som ekonomisk eller inte. Med en ekonomisk

verksamhet menas att din verksamhet har ett vinstdrivande syfte, till exempel ridskolor eller professionella travtränare. För ekonomiska verksamheter behöver du tillstånd redan från den första hästen som ingår i verksamheten.

LÄNSSTYRELSENS HANTERING AV ANSÖKAN

När din ansökan kommit in till länsstyrelsen hanteras den av en handläggare som kontrollerar att den är komplett. Handläggningstiderna kan variera på olika länsstyrelser. Kontakta din länsstyrelse för aktuell väntetid. Din verksamhet kommer sedan att kontrolleras. Det kan göras administrativt från kontoret eller genom en kontroll på plats, beroende på din verksamhets omfattning. Kontrollen kommer bland annat omfatta en bedömning av din lämplighet att bedriva verksamheten, verksamhetens rutiner samt utrymmena som hästarna hålls i, såsom stallar, lösdrifter och ligghallar. Vanliga brister är till exempel skaderisker och brandrisker i hästarnas utrymmen, bristfällig ventilation eller att måtten på hästarnas utrymmen inte är tillräckliga. Om länsstyrelsen uppmärksammar brister behöver dessa åtgärdas innan du kan få tillstånd.

Vid utökning eller förändring av din verksamhet behöver du kontakta din

länsstyrelse för att ändra ditt befintliga tillstånd. Detta behöver du göra innan utökningen eller förändringen görs.

ÖVRIGA TILLSTÅND

Tänk på att du även kan behöva andra typer av tillstånd. Inom hästverksamheter så kan du till exempel behöva tillstånd för:

- Förprovning. Om du ska bygga om eller bygga nya utrymmen för hästar kan du behöva ansöka om förprovning.
- Transport av häst. Om du ska transportera hästar inom din tillståndspliktiga verksamhet behöver du transportörtillstånd. Länsstyrelsen behöver godkänna transporten innan du kan ansöka om tillståndet från Jordbruksverket.
- Besöksverksamhet. Om du kommer erbjuda besökare direktkontakt med hästar, till exempel inom en ridskoleverksamhet, så behöver du skicka in en anmälan om detta till din länsstyrelse.

Gävleborg
Anna-Maria Sjöblom Östlund
010-225 12 19
anna-maria.sjoblom.ostlund@lansstyrelsen.se

Dalarna
Anna Lundqvist
010-225 04 19
anna.w.lundqvist@lansstyrelsen.se

Kom ihåg att förpröva byggnationer

Om du planerar att bygga eller bygga om ett stall eller en ligghall kan du behöva ansöka om förprovning hos länsstyrelsen. Förprovningen innebär att länsstyrelsen granskar din planerade byggnation för att se om den uppfyller kraven för djurhållning och djurskydd. Du kan behöva ansöka om förprovning om du ska:

- Bygga nytt, bygga om eller bygga till ett stall eller annat förvaringsutrymme för djur.
- Använda ett utrymme till djurhållning som tidigare använts till något annat.
- Sätta upp ett hägn.

Kriterierna för när förprovning krävs skiljer sig åt mellan djurslag. Det finns även byggnader som inte behöver

förprövas, till exempel mindre väderskydd. På din länsstyrelses hemsida kan du läsa vilka kriterier som gäller. Om du ändå är osäker på om förprovning krävs för din byggnad kontakta din länsstyrelse.

ANMÄL FÖRPRÖVNINGEN INNAN DU BYGGER

Förprovningen ska anmälas innan du börjar bygga. När du är klar med byggnationen ska du också anmäla det till länsstyrelsen. Därefter kommer länsstyrelsens handläggare att besiktiga stallet och kontrollera att du följt förprövningsbeslutet. Om du inte förprövar en byggnation som är förprövningspliktig kan du få betala en avgift på mellan 12 000 och 24 000 kronor. Länsstyrelsen kan även besluta

om förbud att använda utrymmet för djurhållning, om byggnaden inte kan godkännas i efterhand.

Gävleborg
Mats Selin
010-225 14 32
mats.selin@lansstyrelsen.se

Dalarna
Joakim Önnemar
010-225 04 21
joakim.onnemar@lansstyrelsen.se

Djurstallar
Länsstyrelsen
Dalarna.

Djurstallar
Länsstyrelsen
Gävleborg.

Med kraft för ekomjölken i 30 år

Foto: Ida Lind.

Marianne och Karin har varit ett radarpar under alla trettio år.

Marianne Schönning i byn Härnebo i Holmsveden har dukat upp smörgåstårta för sina vänner och bekanta, för här ska det firas. Trettio år med leverans av ekologisk mjölk, det är värt att uppmärksamma.

Ekologisk mjölkproduktion har funnits i Sverige sedan början av 1990-talet. Marianne var en av de lantbrukare som tidigt gick över till ekologisk produktion. Ända sedan Marianne var tonåring har hon varit miljöengagerad. Hon var engagerad i ekofrågor redan innan de började med ekologisk produktion och för henne var det självklart att ställa om från konventionell till ekologisk produktion. Det är nu mer än trettio år sedan den första ekologiska mjölken började produceras på gården.

I trädgården utanför bostadshuset i Härnebo surrar det från rabatterna och fåglarna är i full fart med att bygga sina bon. Biologisk mångfald i praktiken. Solens strålar värmer, det är en fin vårdag. Precis som för trettio år sedan när gården levererade den första ekologiska mjölken till Milko. Mycket har hänt sedan dess.

- Då var det min man, min svägerska Karin och jag som drev gården ihop, berättar Marianne.

De drev gården tillsammans fram till mitten av 2000-talet. Karin valde då i stället att arbeta med annat och fokusera på det administrativa arbetet på gården, som ekonomi och SAM-ansökningar. I samband med det byggde de om ladugården och gick från uppbundna kor till lösdrift och köpte in en begagnad mjölkrobot.

- Det blev ett stort lyft och det kändes underbart att få se korna gå lösa, säger Marianne.

Den lilla grusvägen fram till gården är kantad av barrskog och det är nästan så man frågar sig var gårdens fält ska rymmas. Men när du svänger in på gården breder ett öppet landskap ut sig mot en stilla sjö.

- Här i bygden är vi flera mjölkbönder. Det gör det roligt att vara mjölkbonde just här, det är viktigt att ha kollegor och det spelar roll för landskapet och mångfalden, säger Marianne.

FRÅN KONVENTIONELLT TILL EKOLOGISKT

Marianne berättar hur det var när de ställde om från konventionell till ekologisk mjölkproduktion. Det var cirka tio mjölkgårdar i Hälsingland som började leverera ekologisk mjölk samtidigt. På den tiden var det ofta starka konflikter mellan konventionellt och ekologiskt, även om det inte var något de upplevde i Holmsveden. En god relation till konventionella kollegor var och är viktig för Marianne.

Sedan dess har mycket hänt, inte minst när det gäller vart mjölken levereras. Tidigare levererades mjölken till Milko.

- När Milko var nära att gå i konkurs var det en stor oro och sorg, men när Arla gick ut med att de välkomnade alla producenter blev det en lättnad, berättar Marianne.

Arla ägs av mjölkbönder i sju länder, vilket innebär både för- och nackdelar enligt Marianne.

- Det höga mjölkpriset gynnar oss, men de demokratiska processerna är svårare att hålla vitala i en så stor förening, säger Marianne.

EKOMARKNADENS UTVECKLING

Marianne har också lång erfarenhet av ekomarknadens utveckling, inte minst när det gäller mjölkproduktion. Hon berättar att år 2016 var det en eko-boom i livsmedelsbutikerna. Mjölken sålde slut snabbt och mejerierna tog in fler eko-producenter. Många mjölkgårdar satsade på ekologisk produktion och produktionen av ekologisk mjölk ökade.

- Tyvärr sammanföll det med att klimatkussionen om kornas metanutsläpp blev intensiv och efterfrågan på mejeriprodukter sjönk, framför allt ekologiska produkter. Det ledde till ett överskott av ekologisk mjölk under åren som följde. Idag är mejerierna försiktiga med att ta in nya ekoproducenter, så jag tror att det snart kan bli brist igen, säger Marianne.

Precis som inom jordbruket i övrigt följer antalet ekologiska mjölkproducenter utvecklingen mot färre men större gårdar.

- Det är som med mjölkproduktionen i stort, nio av tio mjölkproducenter har slutat. Nu är det nog bara vi kvar av dem i Hälsingland som levererade den första ekomjölken för trettio år sedan, berättar Marianne.

STORT ENGAGEMANG OCH KÄRLEK TILL DJUREN

Under alla trettio år som eko-mjölkbondet Marianne också varit engagerad i flera föreningar och organisationer, framför allt kopplat till regler och certifiering. Det har både rört sig om KRAV och om EU:s lagstiftning.

- Att jobba heltid med regler hade jag inte stått ut med. Och hade jag bara gått hemma och jobbat så hade det blivit tomt på stimulans. Det har berikat mig åt båda hållen, att ha tillgång till båda världarna, berättar hon.

På frågan kring vad hon är extra stolt över med gården återkommer Marianne direkt till djuren.

- Jag tycker vi har fina djur. Rekryteringskalvarna går med sina mammor i tre månader och diar mjölk, vilket inte är så vanligt. Att låta kalvarna stanna med sina mammor gör att de blir friskare och starkare. De får också lära sig miljön i lösdriften och det går snabbare och enklare att skola in dem när de ska kalva, berättar Marianne.

Marianne berättar att nackdelen med att ha kalvarna med sina mammor under så pass lång tid är att de dricker jättemycket mjölk. Hon tror dock att de får igen mjölken under de blivande kornas första och andra laktation, men även på arbetstiden som sparas in.

- Våra kalvar är också väldigt robusta och kraftiga. De väger ungefär 180 kilo när vi vänjer av dem, medan en konventionell kalv ofta väger runt 100-110 kilo när den avvänjs, berättar hon.

En av Mariannes ambitioner på gården handlar om utfodringen av korna. Marianne berättar att de helt skulle vilja komma bort från importerade insatsmedel och öka självförsörjningsgraden. I dagsläget består 20-25 procent av kornas krossgiva av inköpt åkerböna och på gården odlas även rybs för utfodring. Det är en medveten strategi att försöka hålla nere koncentratet till korna och producera mjölk på mycket grovfoder.

- Jag tycker verkligen om kor, de är fantastiska djur. Stora, trygga och nyfikna. Dessutom äter de sådant som vi inte kan äta och förädlar det till högvärdiga livsmedel. Kärleken till djuren är tydlig när man möter Marianne.

FAKTA OM GÅRDEN

Ägare: Karin Schönning och Marianne Schönning.

Antal djur: 50 kor och 35 ungdjur.

Mark: 130 hektar, 65 skiften.

Odling: vall 3 år, rybs eller höstvete, korn med insådd.

Mjölproduktion: 1 robot.

Driften: två heltidsanställda + tre flexibla pensionärer på deltid.

FIRAR 30 ÅR SOM EKOLANTBRUKARE

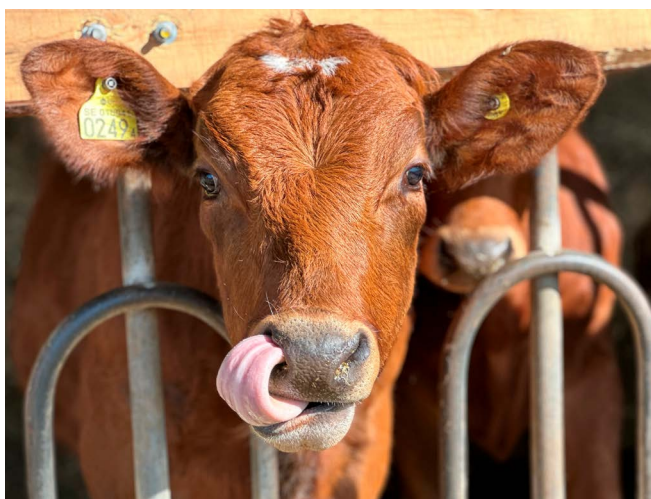
Det gäller att ta vara på tillfällena för att fira. Man ska lyfta fram ljusglimtar i livet. Därför har ett tiotal grannar och släktingar samlats runt borden i trädgården för att fira de 30 åren som gått sedan den första leveransen av ekologisk mjölk gjordes. Några av gästerna är också involverade i driften av gården. Marianne serverar gräddtårten som svägerskan Karin bakat. Hjortron från bygden och ekologisk vispgrädd så klart.

- Jag gillar att vara en del av något större. Det är en njutning att se första tofsvipan flyga förbi. Att förvalta landskapet och åkermarken är något som ger motivation. Det har gett mig glädje alla dessa år, avslutar Marianne.

Gävleborg
Ida Lind
010-225 15 61
ida.lind@lansstyrelsen.se

Ekobonden Marianne Schönning.

Kalvarna får gå tillsammans med korna under en period.

Ansökningsomgångar start- stöd och investeringsstöd

Du som planerar att söka investeringsstöd i Strategiska planen under hösten 2025 eller våren 2026 kommer att kunna göra det under olika ansökningsperioder. Skickar du in din ansökan utanför ansökningsperioden så kommer ansökan avvisas. I flera av åtgärderna finns det fortfarande mycket pengar kvar att söka.

Stöd till jordbruk
och landsbygd,
Länsstyrelsen
Dalarna.

Stöd till jordbruk
och landsbygd,
Länsstyrelsen
Gävleborg.

STÖDÅR 2025 HÖSTEN

Gävleborg och Dalarna

Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft:

- Ansökningsperiod 1 oktober – 30 november, inriktningarna växthus och odlingstunnlar, energiskog, torkning och lagring efter skörd och ny teknik.
- Täckdikning går att ansöka om stöd under hela året. Vi handlägger ansökningarna löpande.
- Minskad ammoniakavgång går att ansöka om stöd under hela året. Vi handlägger ansökningarna löpande.

Investeringsstöd för förädling av jordbruksprodukter

Ansökningsperiod 1 oktober – 30 november.

Investeringsstöd för diversifiering till annat än jordbruk

Ansökningsperiod 1 oktober – 30 november.

Investeringsstöd för vattenvårdsåtgärder

Det går att ansöka om stöd under hela året. Vi handlägger ansökningarna löpande.

Startstöd

Det går att ansöka om stöd under hela året. Vi handlägger ansökningarna löpande.

Investeringsstöd för bevattningsdammar

Det går att ansöka om stöd under hela året. Vi handlägger ansökningarna löpande. I den här åtgärden har länsstyrelsen inga egna pengar, men kan vid intresse avropa pengar från nationell avropspott.

Investeringsstöd för täckdikning med kalkfilterdikning

Det går att ansöka om stöd under hela året, vi handlägger ansökningar löpande. I den här åtgärden har Länsstyrelsen Gävleborg inga egna pengar, men kan vid intresse avropa pengar från nationell avropspott. Länsstyrelsen Dalarna har avropat pengar för detta.

STÖDÅR 2026 VÅREN

Gävleborg och Dalarna

Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft:

- Ansökningsperiod 1 januari till 28 februari, inriktningarna djurstallar och inhysningssystem.
- Ansökningsperiod 1 mars till 30 april, inriktningarna växt-hus och odlingstunnlar, energiskog, torkning och lagring efter skörd och ny teknik.

Investeringsstöd för förädling av jordbruksprodukter

Ansökningsperiod 1 mars – 30 april.

Investeringsstöd för diversifiering till annat än jordbruk

Ansökningsperiod 1 mars – 30 april.

Gävleborg
010-225 10 00

landsbygdsstod.gavleborg@lansstyrelsen.se

Dalarna
010-225 00 00

landsbygd.jordbrukarstod.dalarna@lansstyrelsen.se

Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft

Du som lantbrukare kan få stöd om du investerar i ditt jordbruks-, trädgårds- eller rennäringsföretag. Det kan till exempel vara att bygga djurstall eller växthus, anlägga energiskog, täckdika eller sätta tak på en gödselbrunn.

Du kan söka investeringsstöd för upp till 40 procent av investeringen. Ett av de investeringsstöden som du kan söka är för ny teknik. Teknikutvecklingen inom lantbruket går framåt med en rasande hastighet. Idag använder många lantbrukare hjälpmedel som GPS, N-sensor och autostyrning i vardagen.

Investeringsstödet för ny teknik är avsett för investeringar i teknik som inte funnits på den svenska marknaden längre än

två år. Det kan till exempel vara teknik som möjliggör innovativa hållbara produktionssystem. Det finns inga specifika riktlinjer för vilken typ av teknik som investeringen gäller. Länsstyrelsen gör en bedömning från fall till fall, så tveka inte att skicka in din ansökan. Minsta summa för att erhålla stöd är en investering på minst 200 000 kr.

Gävleborg
010-225 10 00

landsbygdsstod.gavleborg@lansstyrelsen.se

Dalarna
010-225 00 00

landsbygd.jordbrukarstod.dalarna@lansstyrelsen.se

RUSTA FÖR BEREDSKAP

Bevattning av åker.

BEREDSKAPSKOLLEN – EN NY RÅDGIVNINGSMODUL

Klarar du att upprätthålla produktionen även om vardagen inte är sig lik? I rådgivningen Beredskapskollen får du hjälp att rusta företaget för höjd beredskap och ytterst krig.

Greppa Näringen erbjuder nu lantbrukare i hela Sverige kostnadsfri rådgivning för ökad beredskap. Du får hjälp att identifiera risker och sårbarheter i produktionen och att ta fram en åtgärdsplan för att öka gårdens beredskap. Det handlar om att planera för att kunna upprätthålla produktionen vid scenarier som:

- Strömavbrott eller långvariga avbrott i energiförsörjning.
- Långvariga avbrott i vattenförsörjning inom animalieproduktionen.
- Långvariga avbrott i transporter som ökar behovet av lagring och bearbetning av råvaror.
- Brist på kritiska insatsvaror.
- IT-incidenter och cyberangrepp.
- Bortfall av personal och externa tjänster.

INVESTERINGSSTÖD FÖR ROBUST PRIMÄRPRODUKTION

Du som är primärproducent kan få stöd om du genomför investeringar som gör att ditt företag blir mer robust. Det handlar om att du ska bli bättre rustad för att fortsätta din produktion även vid höjd beredskap och ytterst krig.

Jordbruksverket hanterar ansökningarna löpande och de bedöms utifrån hur investeringen bidrar till att öka ditt företags beredskap och motståndskraft mot olika typer av störningar. Läs mer om stödet på Jordbruksverkets hemsida.

SÄKERSTÄLL VATTENFÖRSÖRJNINGEN PÅ GÅRDEN

I Greppa Näringens nya rådgivning Vattenförsörjning på gården får du hjälp att beräkna din gårds vattenbehov, identifiera risker och diskutera förslag till åtgärder för att säkra tillgången till vatten.

En tryggad vattenförsörjning är viktig i fredstid såväl som vid höjd beredskap. Rätt mängd vatten av god kvalitet till djuren och tillgång till vatten i växtodlingen är en förutsättning för en bibehållen livsmedelsproduktion. En bättre hushållning med vatten minskar även problemen med övergödning och bidrar till en mer hållbar miljö.

I rådgivningen baseras beräkningen av vattenbehovet för både växtodling och djurhållning på gårdens nuvarande förutsättningar. Tillsammans med en rådgivare kartlägger ni befintliga och potentiella vattenkällor som uppfyller kraven på vattenkvaliteten. I rådgivningen ingår också att diskutera varför tillgången till vatten varierar över året och hur det skiftar med ett förändrat klimat. Du får även en grundläggande kunskap om regelverket kring vatten.

Idag behöver alla lantbrukare säkerställa en robust vattenförsörjning oavsett verksamhetsinriktning. Att anpassa grödval efter vattentillgången och jobba med vattenbesparande åtgärder i djurstallet är relativt enkla åtgärder och bra att börja med. Långsiktigt behöver gården jobba med frågor som till exempel markens vattenhållande förmåga och även vid kris säkra tillgången till vatten.

greppa näringen

Vattenförsörjning på gården.

Beredskapskollen.

Investeringstöd för robust primärproduktion.
[Jordbruksverket.se.](http://jordbruksverket.se)

Rådgivningen Vattenförsörjning på gården ger dig:

- Kunskap om gårdens uppskattade vattenbehov och hur det kan tillgodoses.
- Förslag på åtgärder som säkerställer att gården har tillräckligt med vatten även i framtiden.
- Grundläggande kunskap om regelverk kring vatten.

Dalarna
Kristina Homman
010-225 02 45
kristina.homman@lansstyrelsen.se

Gävleborg
Torbjörn Traff
010-225 14 17
torbjorn.traff@lansstyrelsen.se

Psykisk ohälsa hos lantbrukare

Alla känner nog en lantbrukare som haft problem med den fysiska hälsan. Det kan vara en stukad fot, en kraftig förkylning eller hörsel som blivit nedsatt. Det är inget konstigt att prata om vid fikabordet. Men den psykiska hälsan hos lantbrukare har länge varit tabu.

Psykisk ohälsa kan innebära många saker – depression, svår stress, utmattning eller psykiska sjukdomar. Forskare från Sveriges lantbruksuniversitet och Lunds universitet har genomfört en kartläggning av lantbrukares psykiska hälsa på uppdrag av Jordbruksverket. Det är inga glada siffror.

Nästan var femte lantbrukare har upplevt måttlig eller svår depression och åtta procent av de tillfrågade har haft tankar på att avsluta sitt liv. Det går att jämföra med att knappt fyra procent av Sveriges befolkning över 16 år haft suicidtankar senaste året, enligt statistik från Folkhälsomyndigheten.

Även om det inte går så långt som till självmord, så kan psykisk ohälsa såsom stress och utmattningssymptom starkt påverka livet.

En som drabbats av psykisk ohälsa är Emil Jöhnemark, 31 år, som bor i Valbo, någon mil utanför Gävle.

– Det började förra våren. Jag jobbade heltid i skogen under dagtid och med lantbruket på kvällar, helger och nätter, ja, all annan tid egentligen. Det var mycket stress utan pauser, berättar Emil.

Precis som många andra så blundade Emil för symptomen som kom smygande. Det var till slut hans flickvän som ifrågasatte om det verkligen var så här han ville leva.

– Att erkänna problemet för mig själv var det svåraste, men också det första viktiga steget till att börja må bättre. Jag blev sjukskriven från skogen och fokuserade helt på mig själv. Kroppen orkade inte med längre och det blev en tid för återhämtning med mycket vila. Sakta började jag komma tillbaka, jag fick smyga i gång med arbetet. Men nu med fler pauser och mindre stress, säger Emil.

PSYKISK OHÄLSA SKAPAR OCKSÅ FYSISK OHÄLSA

Nästan var fjärde lantbrukare som deltog i kartläggningen hade råkat ut för någon incident i samband med att de varit stressade eller mått sämre psykiskt. Lantbrukare är redan en yrkeskategori med många arbets-skador och har en av de högsta frekvenserna av allvarliga arbetsolyckor, enligt siffror från arbetsmiljöverket. Psykisk ohälsa är inte bara ett individproblem utan påverkar en stor del av vårt samhälle. Om vi vill ha en stark och stabil matproduktion så behöver vi ha lantbrukare som mår bra.

MÅNGA FAKTORER PÅVERKAR

Att just lantbrukare mår psykiskt sämre är ingen slump. Faktorer som låg inkomst, hög arbetsbelastning, ensamarbete och hög regelbörda påverkar måendet negativt. Det finns ett samband mellan psykisk ohälsa och dålig lönsamhet, hög arbetsbörda, tidspress och små möjligheter till

Emil Jöhnemark.
Foto: Emil Jöhnemark.

Råd om psykisk ohälsa

- Ser du någon i din närhet som verkar stressad? Ställ frågor och visa att du är beredd att lyssna och stötta.
- Mår du dåligt i vardagen? Även lätta depressioner går att behandla. Sök hjälp via din vårdcentral.
- Känner du dig ensam och vill ha stöttning? Kontakta LRFs omsorgsgrupp i din region.
- Du kan få snabb hjälp från Hjälpplinjén på hjalplinjen.se.
- Har du haft tankar på att avsluta ditt liv? Ring 90 101 eller besöka Mind:s stödlinje på mind.se för anonym hjälp och stöd.

återhämtning och ledighet. Just svårigheten att kunna ta ut semester visade sig även i kartläggningen från SLU och Lunds universitet. Där uppgav över 80 procent av de tillfrågade att det var svårt att kunna ta ut semester i den utsträckning de önskade.

- Lantbruk är en annorlunda bransch jämfört med andra. Åttatimmarsdagar med fem veckors semester och lediga helger funkar inte. Då får man hitta andra sätt att få återhämtning i vardagen, säger Emil.

Kartläggningen från SLU och Lunds universitet visar att unga lantbrukare i större utsträckning har problem med psykisk ohälsa. Även de som drivit företag i kortare än 10 år löper en ökad risk, jämfört med lantbrukare som haft sitt företag längre än 10 år. Som ung lantbrukare kan det vara svårt att prata om sitt psykiska mående. Emil berättar att han var inställd på att få kritik när han öppnade upp om sin psykiska ohälsa i media.

- Jag var beredd på det. Men det har bara varit positiv respons, vilket jag blev väldigt förvånad över. Det började med att jag skrev en enkel krönika om detta i lantbrukspressen. Sedan tog det fart och många hörde av sig. Personer som jag inte haft kontakt med på länge hörde av sig men även journalister. Alla har varit otroligt stöttande, berättar Emil.

- Det är viktigt att ha människor runt sig och att våga ta hjälp när det behövs. Kom ihåg att du aldrig är helt ensam även om det kan kännas så. Många tänker nog att jag klarar mig, eller att det finns andra som mår sämre, inte ska väl jag söka hjälp. Man fastnar lätt i tankebanorna att inte vilja vara till besvär. Men det finns hjälp att få, betonar Emil.

VÄGEN TILLBAKA

För att må bättre så har Emil lagt om sin livsstil. Han tar fler pauser i vardagen och är nog med att ta ordentliga lunch- och fikaraster, gärna med familj och grannar. Det är viktigt att försöka få möjlighet att åka bort ibland, även om det bara är ett dygn. Han uppmanar också sina kollegor att ta sig tiden för att åka till en granne och dricka en kopp kaffe.

Även om Emil idag mår bättre så betonar han att det är en lång resa tillbaka från att ha varit utmattad. Han berättar att han är mer känslig för stress och behöver mer återhämtning i vardagen. Han trycker även på vikten att prata om psykisk ohälsa.

- Att öppna upp sig för vänner och berätta hur man mår hjälpte mig. Jag såg att det fanns fler som kände likadant som jag och att jag inte är ensam om problemet. Kan jag rädda en person från att hamna i samma sits som mig, då har jag lyckats, säger Emil.

ETT SAMHÄLLSPROBLEM

När gemene man talar om psykisk ohälsa framstår det ofta som ett individproblem, trots att det är ett samhällsproblem. Därför är det extra viktigt att branschen stöttar lantbrukare mot en bättre tillvaro. För att komma till botten med lantbrukarnas ohälsa krävs inte bara individuella förändringar, det behövs stöttning från hela samhället. Bättre betalt för råvarorna, mindre regelbörda och avbytarsystem för lantbrukare som har djur är några insatser. Det i sin tur kräver insatser från både politiker, marknaden och samhället. Förhoppningsvis kan ett större fokus på psykisk ohälsa hjälpa till att skapa mindre stigmatisering i branschen.

Kartläggningen från SLU och Lunds universitet som publicerades på Jordbruksverkets hemsida den 17 mars i år föreslår bland annat följande satsningar:

- Utbildning, råd och stöd till lantbrukare för att förebygga och hantera fysisk och psykisk ohälsa.
- Rådgivare och andra som arbetar med lantbrukare inom sitt yrke bör erbjudas utbildning i "Första hjälpen till psykisk hälsa" eller motsvarande.
- Det bör utredas hur ett avbytarsystem, i första hand för djurproducenter, kan utformas och finansieras för att bereda förbättrade möjligheter till ledighet, semester och vid behov sjukskrivning.
- Det bör utredas hur en företagshälsovård för lantbrukare och andra sysselsatta inom lantbruket kan utformas och finansieras samt hur befintlig primärvård kan stärkas och vidareutvecklas för att bättre möta och stödja lantbruksverksamma.

- Våga ta första steget. Om du mår dåligt - prata med någon! En familjemedlem, granne, eller vän. Berätta hur du känner, erkänn för dig själv. Sen finns det många vägar att gå, men glöm inte att stanna upp, ta raster. Kanske skaffa en hobby som inte är arbetsrelaterad. Framför allt, kom ihåg att du inte är ensam, avslutar Emil.

Gävleborg
Ida Lind
010-225 15 61
ida.lind@lansstyrelsen.se

Källa: Lantbrukares psykiska hälsa - Jordbruksverket.

Kompetens- utveckling och rådgivning

Länsstyrelserna genomför olika projekt inom det som kallas Strategisk plan 2023–2027. Det är en plan för den svenska jordbrukspolitiken. Strategisk plan har tre övergripande mål: att stärka sektorns motståndskraft, stödja miljövård och klimatåtgärder samt förbättra livet i landsbygdsområden.

[Kompetensutveckling
och rådgivning Gävleborg.](#)

[Kompetensutveckling
och rådgivning Dalarna.](#)

Har du idéer på innehåll till kurserna?

Länsstyrelsen tar gärna emot inspel på de behov du ser. Hör av dig med dina tankar och idéer.

NYA PROJEKT HOS LÄNSSTYRELSEN GÄVLEBORG

STÄRKT KONKURRENSKRAFT

Konkurrenskraft och lönsamhet är helt avgörande faktorer för att ha livskraftiga företag inom alla sektorer. Lantbruk är en sektor som ofta är beroende av många, i vissa fall opåverkbara, och ofta oförutsägbara parametrar. Projektet syftar till att stärka konkurrenskraften hos jordbruks- och trädgårdsföretag i Gävleborgs län, genom aktiviteter som ökar företagets kunskap och robusthet inom produktion och ekonomi. Målet är att bidra till en ökad självförsörjningsgrad och livsmedelsproduktion i länet. Aktuella aktiviteter annonseras i Länsstyrelsens kalender. Aktiviteternas innehåll planeras ofta i samverkan med Länsstyrelsen Gävleborg och Länsstyrelsen Dalarna, Ekologiska lantbrukarna, LRF och lantbrukare.

Gävleborg

Torbjörn Träff, 010-225 14 17, torbjorn.traff@lansstyrelsen.se
Sara Danvind, 010-225 14 08, sara.danvind@lansstyrelsen.se

FÖRBÄTTRAD DJURVÄLFÄRD

För att öka djurväl-färden inom animalieproduktionen och för hästar ordnar Länsstyrelsen aktiviteter som ökar företagets kunskap inom djurväl-färd och smittskydd. I förlängningen kan brister som identifieras vid djurskyddskontroller förebyggas och minska och djurväl-färden blir bättre.

Det finns stora möjligheter för dig att påverka vilka aktiviteter som ska genomföras. Projektet erbjuder kurser, fältvandringar, studiebesök, studieresor, samt digitala och fysiska föreläsningar. Ta chansen att forma innehållet, särskilt om ni är en grupp med gemensamma önskemål.

Gävleborg

Torbjörn Träff, 010-225 14 17, torbjorn.traff@lansstyrelsen.se
Sara Danvind, 010-225 14 08, sara.danvind@lansstyrelsen.se

LIVSMEDEL OCH BESÖKSNÄRING

Länsstyrelsen arbetar för att öka entreprenörskapet i länet. Länsstyrelsen kan stötta dig som är företagare i Gävleborg med att förverkliga dina idéer för att utveckla ett hållbart och konkurrenskraftigt företag med goda möjligheter att växa. I Gävleborgs län lägger länsstyrelsen extra fokus på insatser som gynnar företag inom mat och livsmedelsförädling samt upplevelser och besöksnäring.

På landsbygden finns mycket för dig som vill starta nytt eller utveckla ditt företagande. Det kan till exempel handla om livsmedelsförädling, mat, fiske, hästturism, natur- och kulturturism eller andra upplevelser. Många turister och besökare vill gärna bo på landsbygden, äta lokal mat, lära sig om, och uppleva, landsbygden samt få en personligare relation till platsen och människorna. Det finns med andra ord goda förutsättningar för att utveckla verksamheten.

Genom kompetensutveckling och nätverkande vill länsstyrelsen hjälpa små företag i livsmedelskedjan, besöksnäringen samt jordbruks- och trädgårdsföretag på landsbygden att utvecklas, bli lönsamma och hållbara.

Aktiviteterna inkluderar workshops i relevanta ämnen, studiebesök, webinarier, kurser och föreläsningar. Du har möjlighet att påverka ämnena genom att kontakta länsstyrelsen. Tillsammans kan vi skapa ett program som verkligen gör skillnad för ditt företag och för länet.

Gävleborg

Linn O'Connell, 010-225 15 34, linn.oconnell@lansstyrelsen.se

Matlagning på utekök i Gävleborg. Lieslåtter i Gävleborg. Mat från Dalarna skyltat i affären. Gårdsbutik i Dalarna.

NYA PROJEKT HOS LÄNSSTYRELSEN DALARNA

SAMVERKAN FÖR LOKAL LIVSMEDELSFÖRSÖRJNING

Just nu pågår en uppdatering av Dalarnas regionala livsmedelsstrategi. Uppdateringen kommer vara klar i november och efter det kommer länsstyrelsen att informera och ha en dialog med länets samtliga kommuner kring livsmedelsproduktion. Särskilt fokus kommer ligga på livsmedelsberedskap och attraktionskraft inom livsmedelskedjans företag.

Målet med projektet är att förankra den regionala livsmedelsstrategin på lokal nivå. Projektet genomförs i samverkan med Science Center 2047 och Dalarnas kompetenscenter för livsmedel.

Dalarna

Hanne Kringstad, 010-225 02 37,
hanne.kringstad@lansstyrelsen.se

MAT FRÅN DALARNA

För att nå målet i livsmedelsstrategin om att öka länets livsmedelsproduktion är det viktigt att konsumenterna i länet efterfrågar och köper lokal mat. Mat från Dalarna togs fram i ett tidigare projekt och används för att skylta upp mat producerad i Dalarna i länets livsmedelsbutiker. Nu kommer Länsstyrelsen Dalarna, tillsammans med föreningen Lokal mat och föreningen Matmasarna introducera Mat från Dalarna i fler butiker i länet. Det blir butiksaktiviteter med lokala livsmedelsföretag för att visa upp deras produkter för att skapa en ökad efterfrågan.

Dalarna

Anders Carlborg, 010-225 02 95,
anders.carlborg@lansstyrelsen.se

KOMPETENSUTVECKLING INOM LIVSMEDEL OCH BESÖKSNÄRING

För att stärka Dalarnas livsmedelsproduktion kommer länsstyrelsen att erbjuda kompetensutvecklingsinsatser. Insatserna utförs för att främja bland annat lokal livsmedelsförsörjning, småskalig livsmedelsförädling, traditionell småskalig matkultur samt besöksnäring kopplat till måltidsturism, livsmedelsproduktion och livsmedelsförädling. Insatserna vänder sig till er som är verksamma inom små företag kopplade till förädling och livsmedelsproduktion på landsbygden. Även jordbruks- och trädgårdsföretag i Dalarna omfattas av projektet.

I kompetensutvecklingen ingår bland annat kurser, studieresor och informationstillfällen. Innehållet i aktiviteterna kan vara logistik, transport, distribution, företagsutveckling, marknad och strategi, produkt och tjänsteutveckling, lokal matidentitet, skyddade beteckningar och måltidsturism.

Dalarna

Hanne Kringstad, 010-225 02 37,
hanne.kringstad@lansstyrelsen.se

Registreringskrav för primärproduktion av livsmedel och foder

Du som producerar livsmedel och/ eller foder eller utfodrar livsmedelsproducerande djur räknas som primärproducent och ska ha din anläggning registrerad hos länsstyrelsen. Det gäller både om du startar en ny eller tar över en befintlig verksamhet.

Med primärproduktion av livsmedel menas till exempel hållande av livsmedelsproducerande djur för kött- mjölk- eller äggproduktion, odling av grönsaker och spannmål men även jakt, fiske, biodling och insamling av vilda bär och svampar.

Med primärproduktion av foder menas till exempel odling av grovfoder, foderspannmål, bete och utfodring av djur som hålls för kött- mjölk- eller äggproduktion. Även utfodring av vilt med större mängder vegetabiliskt foder ska

anmälas till länsstyrelsen. I primärproduktion ingår också olika verksamheter som hänger ihop med primärproduktion, som transport, lagring och hantering av primärprodukter på produktionsplatsen.

För att din verksamhet ska räknas som primärproduktion krävs en viss kontinuitet och organisation. På livsmedelsverket.se finns mer information om vilka verksamheter som räknas som primärproducenter av livsmedel och på jordbruksverket.se finns mer information om vilka verksamheter som räknas som primärproducenter av foder.

SANKTIONSAVGIFT

Om du startar eller tar över en befintlig verksamhet utan att registrera anläggningen kan du behöva betala en sanktionsavgift.

Länsstyrelsernas
e-tjänster.

REGISTRERA DIG VIA E-TJÄNSTEN

- Registrera ny anläggning.
- Ändra dina uppgifter.
- Avregistrera dig som primärproducent.

Gävleborg
Kim Fegraeus, 010-225 14 05
kim.fegraeus@lansstyrelsen.se

Dalarna
Joakim Önnemar, 010-225 04 21
joakim.onnemar@lansstyrelsen.se

FÅ FLER BOKNINGAR MED EN HEMSIDA SOM SÄLJER

Kursen riktar sig till små företag inom livsmedel och besöksnäring som vill nå ut bättre och får fler bokningar eller beställningar via webben. Under två interaktiva webinarier får du konkreta verktyg för att skapa en säljande hemsida steg för steg. Kursledare är Marcus Eldh, grundare av WildSweden.

Datum: 11 november.

Anmäl dig senast den 24 oktober i kalendariet på Gävleborgs hemsida.

Sara Danvind, 010-225 14 08
sara.danvind@lansstyrelsen.se

KURS I LIVSMEDELSHYGIEN - FÖRÄDLING AV FRUKT, BÄR OCH GRÖNSAKER

Har du en verksamhet där du odlar eller förädlar frukt, bär och grönsaker i Dalarna? Vill du stärka dina kunskaper och trygghet inom livsmedels-säkerhet och hygien? Då är den här kursen något för dig.

**Datum del 1:
4 november klockan 10-15.**

**Datum del 2:
18 november klockan 10-15.**

Anmäl dig senast den 19 oktober i kalendariet på Länsstyrelsen Dalarnas hemsida.

Hanne Kringstad, 010-225 02 37
hanne.kringstad@lansstyrelsen.se

BEHÖRIGHETSUTBILDNING

I mars 2026 kommer det att hållas en behörighetsutbildning för användning av växtskyddsmedel. Kursen omfattar användning av växtskyddsmedelklass 1 och 2 utomhus. Är du i behov av motsvarande utbildning för bekämpning inomhus, kontakta Jordbruksverket. Kursen kommer att vara fyra dagar, uppdelat på två tillfällen. Exakt datum samt plats för kursen är inte fastställt. Anmäl ditt intresse till Mats Selin.

Mats Selin, 010-225 14 32
mats.selin@lansstyrelsen.se

KALENDRAR

Anmälan och mer information om våra kalenderaktiviteter.

Länsstyrelsen
Gävleborg.

Länsstyrelsen
Dalarna.

Medfinansieras av
Europeiska unionen